

I FRIHEDEN DOG FANGET

Jørgen Aabenhus og Gert Emborg (red.):

Romantik — en antologi.

Dansklærerforeningen.

Jens Hougaard

Skulle man kunne forestille sig noget, der gav mindre anledning til overvejelser over tidens passioner end en antologi af romantiske tekster fra Dansklærerforeningen? For femogtyve år siden ville en sådan bog have været "dokumenter fra etats- og konferensrådenes ungdom". Sådan en bog er det ikke.

Den interesse, der både udenlands og herhjemme inden for de senere år er opstået for romantikken, springer af flere kilder. Opgøret med den konstruerende historisme i litteraturforskningen, som den for eksempel kommer til udtryk i dekonstruktivismen og den post-moderne filosofi, har været konstruktiv. Centrale tekster i den nyeste kritik har fundet netop romantikken velegnet til at udfolde sine synspunkter. Tænk blot på Paul de Mans *The Rhetoric of Temporality*. Fra et andet synspunkt har der i dansk litteraturkritik udviklet sig en kritik af en del af den danske romantiks særlige udgave i dannelsesstænkningen.

Det er den gængse opfattelse af romantikken, at den er den franske revolutions inderliggørelse; den gælder fra Vilhelm Andersen til Arnold Hauser. Romantikens første generation førte "paa afgørende Maade Bevægelsen fra det ydre til det indre, (...) efter at den heftige Drøftelse af Samfundets Sager er forstummet eller bragt til tavshed (...)" (Vilhelm Andersen). I dannelsesstraditionen fra Vilhelm Andersen til Aage Henriksen ses den romantiske digtning

som en formidling mellem det rige fantasiliv og virkelighed, en bevægelse mod sundhed på grundlag af en sjælelig udspilning. Det usunde, sygeligt splittede er kommet i skammekrogen. I indledningen til antologien ser Jørgen Aabenhus og Gert Emborg efter traditionen romantikken som et udtryk for den internaliserede borgerlige revolution, men de finder romantikernes grundkonflikt i "et skærende misforhold mellem deres identitet og deres placering i det almindelige samfundsliv, sådan som forfatterne også oplevede det selv. Dette er *den romantiske grundoplevelse*, den som de indbyrdes forskellige tekster i denne antologi er skrevet på." Dermed er vejen åben for en antologisering af en række tekster, der i alt for lang tid ingen rolle har spillet i det danske billede af romantikken.

Det, antologien gør, er da at gå bag om dannelsesstænkningens censur over for dansk og europæisk romantik, og dét er og bliver i Danmark en præstation at forlade den slagte vej, der blev anlagt for hundrede år siden af P. Hansen, Vilhelm Andersen og andre, og som siden har behersket dansk politik, kultur og skolevæsen. Det kan indvendes, at indledningen og opspillene til hver af de tre afdelinger, som antologien er inddelt i, ikke har noget klart billede af romantikkens forløb. Der er ingen klar redegørelse for romantikkens indre dynamik, og der er ganske svævende forestillinger om udviklingen fra romantikkens første sprængthed (universalromantikken) til dannelsesforestillingernes indefra kommende opløsning i romantismen. Romantikken er konciperet som en stor fælles bevægelse: de samme konflikter i individuelle udformninger. Men man læser jo dog ikke en antologi for indledningernes skyld, og det forløsende i denne antologi er dens ensidighed. Det er nemlig påfaldende, at den dannelsesorienterede romantik så godt som ikke er antologiseret. Vel, man kan finde et digt af Grundtvig og vel også et af Goethe, der bygger bro over romantikkens splittelser, men den store hovedmasse af tekster er ude i helt andre egne, hvor splittelsen, selvfordoblingen, den ulykkelige eller ubeherskelige bevidsthed huserer. Det siger en del om sådan en antologi, at den kan anbringe Oehlsenschlägers Guldhornene, så man ikke læser dette herlige digt som indgangsportal til dannelsesstænkningens hellige haller, men derimod som et splittet digt ikke uden vanvid. Hvis man altså engang med modermælken, da himlen var på jord, har fået en behagelig opfattelse af romantikken, som man hygger sig med, men alligevel har lyst til at prøve en ny, så læs disse drømmende, vemodige, gale tekster. Man må bryde ud i et retorisk spørgsmål: Gør det noget, at indledningens opfattelse af romantikkens historiske forløb er svævende? Gør det noget, at en bog med undertitlen *På sporet af det moderne individ 1800-1840* stort set ikke berører dannelsen? Nej vel.

Derimod er det et problem, at en del af prosateksterne er antologiseret for hårdt. Jeg synes det går urimeligt ud over en række prosatekster af Vigny, Kleist, Gyllembourg, de Staël, blot for at nævne tekster fra antologiens første del. Her burde vi have, ikke alt eller intet, men mere eller intet. Hverken mere eller mindre.

Antologien er i tre ikke helt indlysende afdelinger: frihed og fremmedhed, splittelse og fald, og længsel efter sammenhæng. Man kan undre sig over at Guldhornene, Hosekræmmeren, Byron, Pusjkin, Blake og andre går under "frihed og fremmedhed", når de kunne stå andre steder, eller burde stå andre steder, men igen kompenseres det rigeligt af tekster af Tieck, Chateaubriand, Schlegel, Krylöv (aldrig hørt om ham), George Sand. Eller følg blot det følgende lille prosadigt fra anden afdeling:

Constant Stagnelius von Platen
Kleist Keats Hazlitt
Møller Lermontov Gûnderode
Byron Leopardi Hôlderlin Hôlderlin
Hansen Oehlsenschlâger la Motte-Fouqu 

Det er s m nd blot forfatterne til teksterne fra side 124 til side 157.

Hvad bringer så forskellige forfattere sammen i en antologi ud over deres ophold på jorden i samme tidsrum? Jeg har allerede nævnt den fælles tematik. Hertil kommer deres kredsen om det, der er uden for tiden: erindringen om det tabte, hvis bitre frugt er vemod; den m ll se fantasi, som samfundet straffer med sp ndetrojen; og drømmen om forløsning, der fylder med længsel. Hertil kommer, at denne digtning markerer et af de store brud med den klassiske digttradition. Den klassiske retoriks anvendelse af troperne som henvisende udsmykning afl ses i denne digtning af den konkretiserende symboldannelse (ihvertfald hvis man betragter den ud fra den traditionelle litteraturkritiks synsvinkel); denne digtning leverer således stof til at forny diskussionen om den Benjamin-Luk cs'ske allegori og ironi-tænkning, eventuelt i den overprofilerede form, den har fået hos Paul de Man.

Det er underligt, at det skal være Dansklærerforeningen og forfattere knyttet til den, der skal lægge dynamit tilrette under dannelsesstænkningens romantikmonopol. Det er dog kun en flok veltilpassede 68'ere, der holder alt nyt ude. Eller hvordan er det nu, det er, med Dansklærerforeningen.